

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشکده الهیات و معارف اسلامی (شهید مطهری)

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد، رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان

تحلیل جرمه تأخیر بانکی از دریچه فقه مقارن

استاد راهنما

دکتر محمدحسن حائری

استاد مشاور

دکتر سید محمدهادی قبولی در افشان

دانشجو

عاطفه کلاته میمری

شهریور ۱۴۰۰

بسمه تعالی
دانشگاه فردوسی مشهد

صور تجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

جلسه دفاع از پایان نامه
دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته فقه و مبانی
حقوق اسلامی در ساعت روز شنبه
در محل اتاق شورای دانشکده الهیات با حضور
امضاکنندگان ذیل تشکیل گردید. پس از بررسی‌های لازم، هیئت داوران پایان نامه نامبرده را با نمره بعدد
و به حروف و با درجه مورد تأیید قرار داد.
عنوان پایان نامه:

امضا

هیئت داوران

- داور: دکتر
استاد گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه فردوسی مشهد
- داور و نماینده تحصیلات تکمیلی: دکتر
استاد گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه فردوسی مشهد
- استاد راهنما: دکتر محمد حسن حالیدی
استاد گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه فردوسی مشهد
- استاد مشاور: دکتر سید محمد هادی قبولی درافشان
استادیار گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه فردوسی مشهد
- مدیر گروه: دکتر محمد تقی فخلعی
استاد گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه فردوسی مشهد

اصالت نامه رساله / پایان نامه های دانشگاه فردوسی مشهد

نظر به اتمام تدوین □ رساله ■ پایان نامه با عنوان تحلیل جرمه تأخیر بانکی از دریچه فقه مقارن و کد ۵۲۷۵۱ موارد ذیل را متعهد می شویم:

- این رساله/ پایان نامه و دستاوردهای آن حاصل پژوهش انجام شده اینجانبان بوده و از صحت و اصالت برخوردار است.
- در استفاده از نتایج سایر پژوهش ها به مرجع مورد استفاده استناد شده است.
- کلیه حقوق مترتب از این اثر شامل مستندات، مقاله، اختراع، دانش فنی، کتاب، نرم افزار، تجهیزات ساخته شده و ... متعلق به دانشگاه فردوسی مشهد می باشد؛ دانشگاه می تواند نسبت به ثبت و نشر آن در هر قالبی، بدون نیاز به کسب اجازه از استادان راهنما و دانشجو و یا پرداخت حق الزحمه، اقدام نماید.
- هر نوع بهره برداری و انتشار دستاوردهای این اثر، واگذاری اطلاعات به دیگران یا چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و اقتباس از این اثر بدون مجوز معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه ممنوع است.
- حقوق مادی و معنوی تمام افرادی که در به دست آمدن نتایج اثر تأثیرگذار بوده اند در بهره برداری و انتشار دستاوردهای آن رعایت می شود.
- در کلیه مراحل انجام این رساله/ پایان نامه، مفاد "منشور و موازین اخلاق پژوهش" رعایت شده و هیچ یک از مصادیق تخلفات پژوهشی مندرج در دستورالعمل "نحوه بررسی تخلفات پژوهشی" و قانون "پیشگیری و مقابله با تقلب در زمینه آثار علمی" رخ نداده است.

اینجانب با آگاهی از اینکه گزارش نهایی رساله/ پایان نامه در مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی دانشگاه به عنوان سند رسمی بایگانی می گردد و مطابق ضوابط در دسترس مراجعان قرار می گیرد، متعهد می شوم که این گزارش نسخه نهایی بوده و پس از ارسال امکان هیچ گونه تغییری وجود نخواهد داشت.

رساله/ پایان نامه انجام شده توسط دانشجو مطابق آیین نامه ها و قوانین مصوب فوق الذکر با استفاده از ابزارهای موجود نظیر همانندجویی و سایر جستجوهای عمومی اینترنتی بررسی شد و مورد تایید اینجانبان می باشد.

دانشجو: عاطفه کلاته میمری
شماره دانشجویی: ۹۸۱۳۶۲۲۱۳۹
گروه: فقه و مبانی حقوق اسلامی
تاریخ و امضا

استاد راهنما: دکتر محمدحسن حائری
مرتبه علمی: استاد تمام
دانشکده/ دانشگاه: الهیات و معارف
اسلامی (شهید مطهری) دانشگاه فردوسی مشهد-
تاریخ و امضا

تقدیم به همسر مهربانم

به پاس قدردانی با قلبی آکنده از عشق و

معرفت که محیطی سرشار از سلامت و امنیت

و آرامش و آسایش برای من فراهم آورده است.

با

تقدیر و درود فراوان

خدمت پدر و مادر بسیار عزیز، دلسوز و فداکارم

که پیوسته جرعه نوش جام تعلیم و تربیت، فضیلت و انسانیت آنها بوده‌ام
و همواره چراغ وجودشان روشنگر راه من در سختی‌ها بوده است.

همچنین

سپاس و قدردانی فراوان از استاد راهنمای دلسوز و فرهیخته

جناب دکتر محمدحسن حائری

که همراهی‌های ارزشمندش هموارکننده و چراغ راه این مسیر بود.

و نیز

سپاس و قدردانی فراوان از استاد مشاور گرامی‌ام

جناب دکتر سید محمدهادی قبولی درافشان

که کمک‌های فراوانی در این مسیر به بنده نمودند.

بسمه تعالی
مشخصات پایان نامه تحصیلی دانشجویان
دانشگاه فردوسی مشهد

عنوان پایان نامه: تحلیل جرمه تأخیر بانکی از دریچه فقه مقارن

نام نویسنده: عاطفه کلاته میمری

نام استاد: راهنما: دکتر محمدحسن حائری

نام استاد مشاور: دکتر سید محمد هادی قبولی درافشان

دانشکده: الهیات و معارف اسلامی

گروه: فقه و مبانی

رشته تحصیلی: فقه و مبانی حقوق اسلامی

حقوق اسلامی

تاریخ تصویب: ۱۳۹۹/۰۹/۱۱

تاریخ دفاع: ۱۴۰۰/۰۶/۳۱

مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد ●

تعداد صفحات: ۱۲۰

○

دکتری

چکیده پایان نامه :

یکی از مباحث مربوطه در زمینه بانکداری اسلامی، مسئله جرمه تأخیر می‌باشد. بانک‌های کشور بر طبق نظر شورای نگهبان، با ذکر شرط ضمن عقد در قراردادها مجاز به دریافت آن شده‌اند. با این وجود برخی از فقهای مذاهب اسلامی این روش دریافت را غیرشرعی و حرام دانسته‌اند و آن را مصداقی از ربای جاهلی می‌دانند. بنابراین در این پژوهش که با روش توصیفی-تحلیلی و با ابزار و منابع کتابخانه انجام شده است؛ فتاوا و نظرات برخی از فقهای مذاهب اسلامی را همراه با ادله فقهی بیان و بررسی کردیم. سپس به راهکارهای جایگزین برای جرمه تأخیر که هم مشروعیت داشته باشد و هم مورد پذیرش فقها باشند، پرداختیم. در نهایت پیشنهاد شد که بانک جهت حل مشکل جرمه تأخیر نباید به یک راهکار توجه نماید بلکه بایستی از مجموعه‌ای از روش‌های تشویقی و کاربردی در کنار یکدیگر استفاده نماید و با به کارگیری آنها در زمان مناسب از ماهیت بازدارندگی آنها بیشترین بهره را ببرد.

کلید واژه:

۱. جرمه تأخیر

۲. بانک

۳. فقه

۴. ربا

۵. مذاهب اسلامی

امضای استاد راهنما:

تاریخ:

فهرست مطالب

مقدمه پژوهش

- ۱- تعریف مسئله و تبیین موضوع. ۱۴
- ۲- ضرورت و اهمیت پژوهش. ۱۶
- ۳- پرسش‌های اساسی پژوهش. ۱۷
- ۴- فرضیه‌های پژوهش. ۱۸
- ۵- پیشینه‌ی پژوهش. ۱۸
- ۶- کاربردهای پژوهش. ۲۵
- ۷- استفاده‌کنندگان از نتایج پژوهش. ۲۵
- ۸- روش پژوهش. ۲۶
- ۹- ساختار و بدنه اصلی پژوهش. ۲۶

فصل اول: کلیات

- مبحث نخست: معنا شناسی اصطلاحات پژوهش. ۲۹
- گفتار اول: ربا. ۲۹
- گفتار دوم: قرض. ۳۰
- گفتار سوم: جریمه تاخیر. ۳۰
- گفتار چهارم: ربای معاملی. ۳۱
- گفتار پنجم: ربای جاهلی. ۳۱
- گفتار ششم: عقد لازم. ۳۱
- گفتار هفتم: عقد خارج لازم. ۳۲
- گفتار هشتم: فقه. ۳۲
- گفتار نهم: فقه مقارن. ۳۳
- مبحث دوم: بانکداری اسلامی. ۳۳
- مبحث سوم: جریمه تاخیر. ۳۶
- مبحث چهارم: اشکالات وارده بر جریمه تاخیر. ۳۹
- گفتار نخست: پرداخت جریمه تاخیر جهت دریافت مهلت ادای دین. ۳۹
- گفتار دوم: عدم توجه به فرد معسر. ۴۰

گفتار سوم: برخورد برابر با مشتریان.....	۴۱
جمع‌بندی فصل.....	۴۲

فصل دوم: دیدگاه های فقهای امامیه و تسنن در مورد جریمه تأخیر

مبحث نخست: دیدگاه فقهای امامیه در مورد جریمه تأخیر.....	۴۵
گفتار نخست: جریمه تأخیر در فقه امامیه.....	۴۵
قسمت نخست: اقوال فقهای امامیه در مورد جریمه تأخیر.....	۴۶
بند نخست: فتوای فقهای قائلین به عدم جواز دریافت جریمه تأخیر.....	۴۷
بند دوم: ادله قائلین به عدم جواز دریافت جریمه تأخیر.....	۴۸
بند سوم: فتوای فقهای قائلین به جواز دریافت جریمه تأخیر.....	۵۵
بند چهارم: ادله قائلین به عدم جواز دریافت جریمه تأخیر.....	۵۷
مبحث دوم: دیدگاه فقهای اهل سنت در مورد جریمه تأخیر.....	۶۵
گفتار نخست: جریمه تأخیر در فقه اهل سنت.....	۶۵
قسمت نخست: اقوال فقهای اهل سنت در مورد جریمه تأخیر.....	۶۶
بند نخست: فتوای قائلین به عدم جواز دریافت جریمه تأخیر.....	۶۷
بند دوم: ادله قائلین به عدم جواز جریمه تأخیر در اهل سنت.....	۶۸
بند سوم: فتوای فقهای قائلین به دریافت جریمه تأخیر در اهل سنت.....	۷۰
بند چهارم: ادله فقهای قائلین به دریافت جریمه تأخیر در اهل سنت.....	۷۲
۱) عقوبت مالی در ازای تأخیر ادای دین.....	۷۲
۲) قاعده غصب.....	۷۳
۳) قاعده شرط ضمن عقد.....	۷۵
۴) تشویق مماطل به تعویق دین.....	۷۶
۵) قاعده لاضرر و لاضرار.....	۷۷
۶) قاعده شروط.....	۷۹
۷) قاعده اتلاف.....	۸۰
۸) قاعده من اكل اموال بالباطل.....	۸۱
۹) قاعده الغرم بالغنم.....	۸۱
۱۰) قاعده رفع حرج.....	۸۲
۱۱) قاعده مثلی و قیمی.....	۸۳

۱۲	مصلحت اجتماعی.	۸۴
۱۶	مبحث سوم: دیدگاه فقهی و قانونی شورای نگهبان در مورد جریمه تأخیر.	۸۶
۱۸	جمع‌بندی فصل.	۸۸

فصل سوم: راهکارهایی برای جریمه تأخیر

۹۱	مبحث نخست: اصول حاکم بر راهکارهای جریمه تأخیر.	۹۱
۹۱	گفتار نخست: مشروعیت فقهی.	۹۱
۹۲	گفتار دوم: توجه به علل تأخیر.	۹۲
۹۳	گفتار سوم: جبران زیان وارده.	۹۳
۹۳	گفتار چهارم: کارایی، قانونی، اجرایی.	۹۳
۹۴	گفتار پنجم: نگاه جریمه‌محور و بازدارندگی.	۹۴
۹۵	گفتار ششم: توجه ویژه به بدهکاران معسر.	۹۵
۹۶	مبحث دوم: معرفی جایگزین برای وجه التزام بانکی.	۹۶
۹۷	گفتار اول: راهکارهای قبل از ایجاد جریمه تأخیر.	۹۷
۹۷	بند نخست: راهکار پیشنهادی آیت الله سیستانی.	۹۷
۹۸	بند دوم: راهکار پیشنهادی آیت الله صافی گلپایگانی.	۹۸
۹۸	بند سوم: راهکار پیشنهادی آیت الله جوادی آملی.	۹۸
۹۹	بند چهارم: مصالحه.	۹۹
۱۰۰	بند پنجم: افزایش در سود معاملات.	۱۰۰
۱۰۲	بند پنجم: اطلاع رسانی به مدیون و ضامنین.	۱۰۲
۱۰۲	گفتار دوم: راهکارهای پس از ایجاد جریمه تأخیر.	۱۰۲
۱۰۲	بند نخست: مجازات مالی.	۱۰۲
۱۰۴	بند دوم: الزام مماطل به قرض به اندازه جریمه تأخیر.	۱۰۴
۱۰۵	بند سوم: پرداخت جریمه تأخیر به امور خیریه.	۱۰۵
۱۰۷	بند چهارم: بخشش وجه التزام (بخشودگی به شرط پرداخت بدهی).	۱۰۷
۱۰۷	بند پنجم: شرط غرامت به تأخیر انداختن ادای دین.	۱۰۷
۱۰۸	جمع‌بندی فصل.	۱۰۸
۱۰۹	نتیجه‌گیری	۱۰۹
۱۱۰	فهرست منابع و ماخذ	۱۱۰

مقدمه پژوهش

۱- تعریف مسئله و تبیین موضوع

بانکداری اسلامی نوعی بانکداری است که براساس قوانین اسلامی، عقاید اقتصاددانان، عالمان علوم بانکی و فقهای اسلام می‌باشد. ایده اصلی این نوع بانکداری این است که در تمام معاملات و داد و ستدهای خود، از ربا فاصله بگیرد. دکتر غریب الجمال معتقد است که ویژگی حذف بهره از معاملات بانکی اسلامی، ویژگی اصلی آن را تشکیل می‌دهد.^۱ همچنین مسئولان بانک‌های اسلامی بر این باورند که کارهایی که انجام می‌دهند فقط یک فعالیت تجاری نیست که تنها با هدف سودآوری انجام شود، بلکه تمام تلاش خود را انجام می‌دهند که سرمایه‌گذاری‌ها با روش حلال صورت پذیرد که این امر به نفع مردم می‌باشد و به پایبندی قاعده حلال و حرام می‌انجامد که نتایج زیر را به دنبال دارد:^۲

الف) هدایت و تمرکز سرمایه‌گذاری‌ها در دایره تولید کالا و خدمات که نیاز عادی مسلمانان را برطرف کند.

ب) اطمینان به هماهنگی همه عوامل تولید در زمینه حلال بودن

ج) اولویت قرار دادن نیازهای جامعه و منافع آن

۱. عفانۀ، حسام الدین، *یسألونک عن المعاملات المالیة المعاصرة*، جلد ۱، ص ۹۸.

۲. همان، ص ۹۹.

بنابراین یکی از نیازهای اساسی جهت از بین بردن ربا و بهره از سیستم اقتصادی و تطبیق آن با اصول اقتصاد اسلامی، برقراری نظامی است که در کنار آن سرمایه‌گذاری‌ها بر پایه احتیاجات واقعی جامعه انجام بگیرد و نه بر اساس حداکثرسازی سود سهامداران. پس در این سیستم قطعاً لازم است منابع مادی و معنوی جامعه با اتخاذ چاره‌اندیشی دیگری غیر از متوسل شدن به نرخ بهره، به سمت برطرف کردن نیازهای اساسی جامعه هدایت شود.^۱

یکی از مهم‌ترین مسائل مقابل اجرای بانکداری اسلامی، مسئله جریمه تأخیر بانکی است. این مسئله بحث برانگیز، مشکلی است که تمام کشورهایی که دارای بانکداری اسلامی می‌باشند با آن روبه‌رو هستند و هنوز نتوانسته‌اند به راهکاری محرز و قطعی دست یابند که از هر نظر بدون اشکال شرعی باشد و همچنین از نظر اجرایی، کارایی و عملیاتی نیز دارای قابلیت مناسبی باشند.^۲

مراجع تقلید در مورد دریافت جریمه تأخیر از کسانی که از بانک‌ها تسهیلات دریافت کرده‌اند، به دلیل مشکلات شرعی آن همواره نظرات متفاوتی داشتند. ولی سیستم بانکی کشور و بانک مرکزی نسبت به این موضوع به طور شفاف عمل نکرده‌اند و با توجه به شرایطی که کشور درگیر آن است بانک‌ها نه تنها شرایط سختی را برای دریافت کنندگان تسهیلات در نظر می‌گیرند بلکه با فرمول‌های پیچیده بانکی جریمه‌های بسیار سنگینی از

۱. سلیمی فر، مصطفی، *بررسی مقایسه‌ای بانکداری ربوی و بدون ربا*، ص ۱۵۵.

۲. آهنگران محمدعلی و ملاکریمی فرشته، *بررسی فقهی و حقوقی وجه التزام بانکی*، ص ۱۲۶.

وام‌گیرنده اخذ می‌کنند که این می‌تواند شرعی بودن این گونه فعالیت‌های بانکی را با شبهه مواجه کند. علاوه بر این بانک‌ها نه تنها از اصل بدهی جریمه دیرکرد دریافت می‌کنند، بلکه در اقدامی نوآورانه جریمه دیرکرد را بر جریمه‌های قبلی مشتری اضافه می‌کنند و از آنها نیز هم سود دریافت می‌کنند. اینک این سوال پیش می‌آید که آیا اینگونه فعالیت‌ها از نظر فقهی و شرعی دارای اشکال نیست؟ و سوال دیگر اینکه نظر فقهای مذاهب اسلامی در مورد دریافت جریمه تأخیر چیست؟

در پژوهش حاضر سعی می‌شود به این سوالات پاسخ داده شود. همچنین به علل ایجاد جریمه تأخیر و نظرات موافقان و مخالفان از قبیل علمای دینی در مورد آن پرداخته می‌شود و راهکارهای قبل از ایجاد جریمه دیرکرد و بعد از آن مطابق با نظرات فقیهان ارائه خواهد شد.

۲- ضرورت تحقیق و هدف

علاوه بر حفظ جنبه بازدارندگی جریمه تأخیر که ماهیت حقیقی آن را تشکیل می‌دهد، برای حفظ مقبولیت شرعی وجه التزام و دور شدن آن از شبهه ربا، می‌بایست به دلایل تأخیر مشتریان و کاربرد روش‌های متناسب با آن دقت بیشتری کرد. همچنین کاستی‌های موجود در راهکار جریمه تأخیر، اهمیت ارائه روشی را به عنوان جایگزین در جهت حل مشکل تأخیر تادیه را مضاعف می‌نماید. در انتخاب راهکار جایگزین به اصولی همچون

کارآیی، عوامل تأخیر، بازدارندگی و جبران خسارت توجه می‌شود. در خور است که نظر فقیهان را در ارتباط با تأخیر بدهی‌ها نیز کسب کرد.

بنابراین در پژوهش حاضر علل ایجاد جریمه تأخیر، نظرات موافقان و مخالفان از قبیل علمای دینی، متخصصان بانکی در مورد آن را بررسی خواهیم کرد. همچنین راهکارهایی قبل از ایجاد جریمه دیرکرد و بعد از ایجاد آن بنا به دلایل مختلف که باعث ایجاد آن شده است را مطابق با نظرات فقیهان ارائه خواهیم کرد.

۳- پرسش‌های پژوهش

پرسش اصلی پژوهش:

حکم جریمه تأخیر از دیدگاه فقهای مذاهب اسلامی چیست؟

پرسش‌های فرعی پژوهش:

۱- آیا تفاوتی بین فرد معسر و فرد ثروتمند در ملاحظه دین وجود دارد؟

۲- آیا راهکارهای پیشگیرانه قبل از ایجاد جریمه تأخیر و بعد از آن وجود دارد؟

۴- فرضیه‌های پژوهش

در پاسخ به پرسش‌های اصلی و فرعی این پژوهش فرضیه‌های ذیل را می‌توان بیان نمود

۱- فقهای مذاهب اسلامی در مورد جریمه تاخیر نظرات متفاوتی دارند و برخی قائل به

عدم جواز دریافت جریمه تاخیر بودند و برخی دیگر با رعایت شرایطی دریافت آن

را جایز شمرده‌اند.

۲- طبق ۲۸۰ سوره بقره و حدیثی از پیامبر بین فرد معسر و ثروتمند باید تفاوتی قائل

شد.

۳- راهکارهایی برای جریمه تاخیر وجود دارد که برخی از این راهکارها توسط فقهای

امامیه و اهل سنت پیشنهاد شده است.

۵- پیشینه تحقیق

امیر حسین آبادی (۱۳۸۱) پژوهشی را با عنوان ((بررسی وجه التزام مندرج در قرارداد))

انجام داده‌اند. مولف مقاله در این پژوهش اینگونه نتیجه گرفته است که هدف مشترک

طرفین قرارداد در تعیین اثر حقوقی وجه التزام حائز اهمیت می‌باشد. لذا دادگاه باید ابتدا

این هدف مشترک را کشف کند که طرفین عقد قرارداد، وجه التزام را به عنوان جریمه عدم

ایفای تعهدات در متن قرارداد گنجانده‌اند یا خیر، سپس بر اساس آن تصمیم‌گیری نماید.

مجید رضایی (۱۳۸۱) در پژوهش خود با عنوان ((بررسی فقهی - حقوقی جریمه

تأخیر)) بیان می‌کند که راهکارهای ارائه شده جهت اخذ جریمه تأخیر مانند جریمه دیرکرد

در برابر تورم، خسارت برای زیان تحمیل شده، تعزیر مالی و جایز بودن دریافت جریمه

تأخیر به دلیل تعهد پرداخت به گونه شرط از نظر فقهی قابل دفاع نمی‌باشد. بنابراین باید

مشکل را با استفاده از شیوه‌های دیگر مانند روش‌های تشویقی و تبدیل اقساط به خرید

سهام حل نمود.

آیت الله موسوی بجنوردی (۱۳۸۲) پژوهشی با عنوان ((مشروعیت خسارت تأخیر

تادیه)) انجام داده است. در این پژوهش ایشان به این نتیجه رسیده‌اند که عهدشکنی متعهد

و بدهکار علت اصلی وجودی جریمه تأخیر است و طبق قواعد ضمان قهری، بدهکار باید

زیانی را که باعث ایجاد آن شده است را بپردازد.

وحدتی شبیری (۱۳۸۲) در مقاله ((مطالعه تطبیقی خسارت تأخیر تادیه در حقوق

ایران و فقه امامیه)) به ابعاد فقهی و حقوقی زیان‌های ناشی از تأخیر پرداخت بدهی

پرداخته‌اند. نویسنده با اشاره به اینکه از لحاظ حقوقی و قانونی خسارت تأخیر تادیه قابل

پیگیری است ولی به وضوح بیان می‌کند که طبق نظر عموم فقها، دریافت جریمه تأخیر

تادیه وجه نقد را به هر نحوی ربا دانسته‌اند و در نتیجه حرام می‌باشد. ولی برخی از فقها با

در نظر گرفتن تفاوت ذاتی ربا و وجه التزام، قرار دادن شرطی در ضمن عقد را جهت مجبور کردن بدهکار به رعایت زمان سررسید بدهی را شرعی دانسته‌اند.

تسخیری (۱۳۸۲) مقاله‌ای با عنوان ((شرط کیفی مالی در بانکداری بدون ربا)) انجام داده‌اند. ایشان در این مقاله معتقداند که شرط جریمه دیرکرد، تاوانی است که هریک از فروشندگان یا خریداران آن را زمان انعقاد قرارداد، به عنوان وجه التزام و عقوبت عدم ادای تعهداتشان، تعیین می‌کنند. همچنین ایشان دلیل متفاوت بودن ربای جاهلی با وجه التزام را در این می‌داند که در وجه التزام درخواست اصلی وام‌دهنده از وام‌گیرنده، بازپرداخت به موقع بدهی خود است و در صورت تخلف از این شرط باید غرامت بدهد.

احمدوند (۱۳۸۳) در پژوهشی با عنوان ((آثار و احکام شرط تعیین خسارت ناشی از تأخیر و عدم اجرای تعهد در حقوق ایران با مطالعه تطبیقی در حقوق انگلیس)) به پیامدها و احکام مترتب بر ((شرط تعیین خسارت ناشی از تأخیر یا عدم اجرای تعهد در نظام حقوقی ایران و انگلیس)) پرداخته است. در نظام حقوقی این شرط به عنوان یکی از تعهدات اجرایی برای عدم ایفای تعهد یا تأخیر در آن مورد مطالعه قرار گرفته شده است.

موسویان (۱۳۸۴) مقاله‌ای با عنوان ((بررسی فقهی - حقوقی قوانین جریمه و خسارت تأخیر تادیه در ایران)) مورد بررسی قرار داده است. در این مقاله قوانین مربوط به کسانی که توانایی پرداخت بدهی خود را دارند ولی حاضر به پرداخت نیستند، مورد بررسی قرار